

АГРАР

Глас Српске

ДОДАТАК
РЕАЛИЗОВАН
У САРАДЊИ СА
МИНИСТАРСТВОМ
ПОЉОПРИВРЕДЕ,
ШУМАРСТВА И
ВОДОПРИВРЕДЕ
РЕПУБЛИКЕ
СРПСКЕ

четвртак, 30. јул 2020.

Дигитализација у области
пољопривреде

Уз помоћ "etFarma" до већих приноса и мањих трошкова

ИНТЕРВЈУ

**Горан
ЗУБИЋ,**

помоћник министра
пољопривреде, шумарства
и водопривреде
Републике Српске

Поставићемо
"Шуме Српске"
на здраве
ноге

Платформа за промоцију
домаћих производа

Једним
КЛИКОМ ДО
ПЛОДОВА СЕЛА

Интервју:
Горан ЗУБИЋ
Поставићемо
"Шуме
Српске" на
здраве
ноге

● страна 4

Дигитализација
Уз помоћ "etFarma"
до већих приноса
и мањих трошкова

● страна 6

Онлајн куповина
Једним
кликом до
плодова
села

● страна 9

Пчелињак Рајчевић
Јединствени медоносни
слаткиш из долине Уне

● страна 14

Фарма

Пише:
**Вељко
ЗЕЉКОВИЋ,**
новионар "Гласа Српске"

УВОДНИК

Замислите сцену, сједите у својој кући и уз помоћ мобилног телефона или рачунара пратите стање усјева на својим парцелама. У реалном времену пратите анализе и препоруке да ли је и када потребно извршити наводњавање вашег земљишта. Или, рецимо, колики је азотни статус, те да ли је неопходно извршити додатну прихрану ђубривима или не.

Иако све ово звучи помало као нека сцена из научно-фантастичног филма, ресорно министарство је уз помоћ компаније "m:tel" израдило интернет платформу која управо све то омогућава. У питању је "etFarm".

Пријава је потпуно бесплатна. Једини услов је регистрација парцела. Тада на сцену ступају сателити који "скенирају" ваше парцеле, попут рендгена, прикупљају све податке и шаљу вам на увид како бисте тачно знали шта у ком тренутку треба радити.

Такође, моћи ћете се и информисати о појави болести и штеточина у "сусједству", те тако благовремено реаговати како бисте заштитили своје воће и поврће.

Значи, бенефита је много. Али, оно што је најважније јесте да ће корисници ове платформе моћи знатно да смање трошкове производње, лакше планирају, али и повећају приносе, те самим тим постају конкурентнији на тржишту.

Користи ће имати и само ресорно министарство, које ће лакше моћи правити стратегије развоја, јер ће у сваком тренутку знати колико је чега и гдје засијано, али и једноставније контролисати додијељене подстицаје.

Како би домаћу производњу учинило конкурентнијом, министарство је израдило још једну интернет платформу - "Плодови села", путем које ће фармери, воћари и ратари моћи у првом кораку рекламирати своје производе, а у другом и онлајн продавати. Грађани који посјете ову страницу моћи ће тачно да виде шта и од кога купују. Наравно, на тај начин ће се додатно афирмисати и домаћа производња и створити додатна вриједност.

Све ово, али и неке раније одлуке Владе Српске, довело је до тога да сектор аграра постане одржив, али и све интересантнији за бављење. Више није срамота бити "сељак". Уосталом, и ова корона криза је показала да они који се баве пољопривредом лакше излазе на крај са свим "стресовима".

ПРИЈАВА ЈЕ ПОТПУНО БЕСПЛАТНА. ЈЕДИНИ УСЛОВ ЈЕ РЕГИСТРАЦИЈА ПАРЦЕЛА. ТАДА НА СЦЕНУ СТУПАЈУ САТЕЛИТИ КОЈИ "СКЕНИРАЈУ" ВАШЕ ПАРЦЕЛЕ, ПОПУТ РЕНДГЕНА, ПРИКУПЉАЈУ СВЕ ПОДАТКЕ И ШАЉУ ВАМ НА УВИД КАКО БИСТЕ ТАЧНО ЗНАЛИ ШТА У КОМ ТРЕНУТКУ ТРЕБА РАДИТИ

РАЗГОВАРАО: ВЕЉКО ЗЕЉКОВИЋ
veljkoz@glassrpske.com

Како бисмо унаприједили сектор шумарства у Републици Српској, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде отпочело је преговоре са Свјетском банком око добијања кредита у износу од 30 до 50 милиона долара за потребе Јавног предузећа "Шуме Републике Српске". Ова финансијска средства планирано је да буду употребљена за пошумљавање, изградњу шумске инфраструктуре, али и набавку модерне механизације.

- Коначни циљ је да се повећа степен обраде шумских дрвних сортимената, уведу нове технологије обраде и прераде дрвета, направи одрживији и рентабилнији систем како би се "Шуме Републике Српске" поставиле на "здраве ноге" - каже помоћник министра пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске, Горан Зубић.

АГРАР: Шта је министарство до сада урадило како би "увело реда" у овом јавном предузећу?

ЗУБИЋ: Још од 2015. године, а на наш приједлог, Влада Српске је усвојила мјере за редефинисање позиције овог јавног предузећа. Те мјере су обухватале спречавања корупције и криминала, али и праведније расподеле дрвних сортимената између домаћих дрвопрерађивача.

Израдили смо и један посебан акциони план за спречавање и сузбијање шумске крађе, а у исти је укључено неколико институција: МУП, интерна контрола јавног предузећа и шумарска инспекција. У последње три године спровели смо на десетине ових заједничких акција и оне су показале да постоји доста нелегалног промета, али и да је он из године у годину све мањи. Примјера ради, само током прошле године имали смо 13 таквих акција приликом којих је одузето око 3.000 кубика нелегално посјечених стабала. У овој години смо имали само двије акције због епидемије вируса корона, али сигурно је да нећемо стати са овим контролама, јер су оне показале да дају резултат.

АГРАР: Недавно су усвојене изјмене и допуне Закона о шумама. Шта оне новог доносе у овом сектору?

ЗУБИЋ: Иницијатива за овим изјменама је потекла од савеза општина и градова. Они су тражили да се промјени начин на који су они до тада користили средства која су им уплаћивана на име шумских накнада. До сад је било прописано да се она користи само за

Горан **ЗУБИЋ**,
помоћник министра пољопривреде,
шумарства и водопривреде Републике Српске

ПОСТАВИЋЕМО "ШУМЕ СРПСКЕ" НА ЗДРАВЕ НОГЕ

Поновљени сценарио

АГРАР: Да ли очекујете да се шумама понови сличан сценарио као и са пољопривредним земљиштем?

ЗУБИЋ: Тај сценарио је већ био видљив на последњој сједници Народне скупштине Републике Српске, када је Клуб Бошњака приликом измена и допуна Закона о шумама изашао са амандманом да се из постојећег закона избаци да су шуме и шумско земљиште у власништву Српске. Хтели су да оспоре ту формулацију. То за нас није било прихватљиво. Шуме и шумско земљиште припадају Српској и ми имамо закон који то јасно и недвосмислено дефинише.

инфраструктуру, односно њену изградњу и одржавање. Сада смо омогућили да се тај новац користи и за друге потребе, као што је здравствена и социјална заштита становништва, јавни превоз, ватрогасне службе... Практично за све осим за плате и административне трошкове.

Када смо већ мијењали овај закон онда смо се потрудили и да са стручног аспекта унаприједимо неке битне ствари. Када је у питању прерада дрвета новим законским рјешењима смо онемогућили препродају шумских дрвних сортимената. До сада је по-

стојала могућност да након што шумско газдинство напише отпремни исказ дрвопрерађивачу, онда тај исти привредни субјект накнадно препрода ту робу. Новим законским рјешењима омогућили смо и боље и рентабилније коришћење такозване биомасе, односно шумског остатка. До сада је рађено тако што се посјечено стабло обрађивало на лицу мјеста, а сада смо оставили могућност да се оно извуче са гранама до шумског камионског пута и ту обради.

Поред тога омогућили смо и да поред привредних друштава који су до сада једина могла бити анга-

жована за шумске радове и физичка лица убудуће то могу, односно мали предузетници.

●●●
**ГОДИШЊЕ СЕ
ПОШУМИ ОКО
700 ХЕКТАРА ГОЛЕТИ**

Још једна битна ставка која је промијењена јесте начин крчења шума. Од сада ако неко жели да посијече шуму и нарави неку грађевинску парцелу, мораће да плати одређену надокнаду за крчење те

**ПЛАТЕ
ЧИНЕ 50 ОДСТО
РАСХОДА
ПРЕДУЗЕЋА**

исте шуме и 70 одсто тих средстава ће ићи у буџет Републике Српске, а остатак на рачуне локалних заједница. Овако прикупљена средства биће коришћена за подизање нових засада шума.

АГРАР: Због вируса корона проток људи и робе је мјесецима био ограничен. Да ли се то одразило на пословање "Шума РС"?

ЗУБИЋ: Наравно да јесте и то на више начина. Прво треба поминути да су главни партнери овог јавног предузећа домаћи дрвопрерађивачи, који су, нажалост, у протеклом периоду имали огромне проблеме, односно застоје у про-

даји својих производа, како на домаћем, тако и иностраном тржишту. Све то је довело до тога да су они у једном тренутку драстично смањили обим куповине шумских дрвних сортимената, што се онда рефлектовало и на пословање "Шума Српске". Дошло је до значајног пада прихода и отежаног плаћања текућих обавеза. Ту прије свега мислим на плате радника, али и на обавезе према услужним фирмама које врше сјечу и извлачење дрвних сортимената.

АГРАР: Да ли је угрожена ликвидност предузећа?

ЗУБИЋ: Ликвидност овог јавног предузећа је и прије ове епидемије вируса корона била лоша. Али, она се и поред свих проблема одржала, а у последњих неколико седмица и мало поправила.

АГРАР: Колико је рад предузећа оптерећен и са евентуалним вишком запослених?

ЗУБИЋ: Трошкови за плате у расходима овог јавног предузећа учествују са око 50 одсто. То је веома велико учешће у расходима. Вишак радника постоји, али смо се ми до сада трудили и покушавали да нађемо начина да упослимо те људе. Због тога смо урадили и но-

ву систематизацију радних мјеста и формирали један нови сектор који се зове "Остали шумски производи и дјелатности у шумарству". Он постоји у саставу сваког шумског газдинства. Управо се воде значајне активности да се тај сектор квалитетно организује, како би он могао да крене са радом, а запослени у њему би се требали бавити, између осталог, и прикупљањем љековитог биља и шумских плодова, организовањем ловне и туристичке дјелатности, искориштавањем биомасе... У појединим западним земљама вриједност прихода од тих "осталих дјелатности" достиже чак и до 40 од вриједности продатих шумских дрвних сортимената. Уколико би ми успјели направити приход од 10 одсто у односу на ту вриједност дрвних сортимената, "Шуме Републике Српске" би направиле значајан искорак у свом пословању.

АГРАР: Да ли имате податке колико се годишње нелегално посијече државне шуме?

ЗУБИЋ: Према подацима и процјенама јавног предузећа "Шуме Републике Српске", нелегалне сјеча на годишњем нивоу износи од 15 до 20.000 кубика шумских дрвних сортимената.

ОМОГУЋЕНО БОЉЕ КОРИШЋЕЊЕ БИОМАСЕ

АГРАР: Да ли се и колико пажње посвећује пошумљавању?

ЗУБИЋ: Годишње се просјечно пошуми између 600 до 700 хектара голети. То није довољно, али мислим да је квалитет пошумљавања пуно важнији од тога колико је садница засађено. У претходном периоду смо имали ситуацију да од тих рецимо 600 хектара, тек 30 одсто тих површина буде успјешно пошумљено. Зашто је то тако?

У последње вријеме битан фактор представљају климатске промјене, али и квалитет самог садног материјала. До сада се доста пошумљавало са садницама голог коријеновог система, које су биле подложне стресу приликом пресађивања, а што је онда доводило до тога да се те саднице осуше. Како би то промијенили, ми смо у претходном периоду инвестирали значајна средства у механизовану линију за производњу такозваних контејнерских садница. Ради се о изузетно квалитетним садницама и циљ нам је да проценат успјешности пошумљавања дигнемо на више од 90 одсто.

ИНОВАЦИЈЕ:

Дигитализација у области пољопривреде

Уз помоћ платформе "etFarm" до већих приноса и мањих трошкова

Овај систем омогућава праћење и контролу подстицаја и управљање земљишњим ресурсима, док произвођачима омогућава стални увид у парцеле које воде, али и пружа низ савремених алата за управљање производњом

По узору на неке далеко развијеније западне земље и Република Српска је израдила и пустила у функцију савремену и практичну интернет платформу преко које ће домаћи произвођачи моћи лакше пратити стање усјева на својим парцелама, а што ће знатно смањити трошкове производње, али и повећати квалитет и квантитет произведеног воћа и поврћа на контролисаним површинама.

Наиме, након што већ једно вријеме у Републици Српској успјешно функционише "Сарго" софтвер, преко којег се пољопривредни произвођачи информишу о заштити биља, недавно је представљена и платформа "etFarm", коју је ресорно министарство израдило уз помоћ компаније "m:tel".

Према ријечима помоћника министра пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске, Мирослава Бојића, овај програм ће моћи бесплатно користити сви пољопривредни произ-

вођачи и савјетодавци који се региструју на овој интернет платформи, али и ресорно министарство, односно Агенција за аграрна плаћања, која ће путем ње моћи лакше контролисати пољопривредне подстицаје, али и колико је чега и гдје засијано.

- Приступ овом софтверу имају сви домаћи произвођачи који су заинтересовани за идентификацију својих парцела. Послије те идентификације они могу пратити своје усјеве, азотни статус земљишта и биљака те да ли је или не потребно наводњавати земљиште. На тај начин они ће побољшати приносе, али и остварити и значајне уштеде - појаснио је Бојић.

Додао је да је тренутна вриједност пројекта на годишњем нивоу 50.000 марака, али би она у наредном периоду могла бити већа, с обзиром на то да је планирало у во -

ђе -

Преко апликације ратари ће моћи проверити азотни статус земљишта

Бенефити

- Праћење у реалном времену
- Уочавање усјева под стресом
- Правовремено реаговање
- Рано откривање појава болести
- Оптимално коришћење прихране
- Избор оптималних сорти
- Праћење промјене влаге у биљкама
- Анализа производних парцела
- Процјена раста и приноса
- План наводњавања
- Планирање будуће производње
- Уштеда времена
- Повећање приноса
- Смањење трошкова

ње још неких од услуга.

- Урадићемо интеграцију софтвера Саро, а који се односи на заштиту пољопривредних усјева, тако да ће "etFarm" поред прихране и наводњавања имати опцију и заштите усјева - истакао је Бојић и навео како овај паметни софт-

вер омогућава праћење стања и извјештавање у реалном времену.

Поред тога, каже он, на платформи "etFarm" ће се моћи повезати и преко ГПС уређаја, тако да ако неко има савремено опремљене тракторе, моћи ће, између осталог, дозирати прихрану на сваком појединачном дијелу парцеле.

А шта је уопште "etFarm"? Како су објаснили из ресорног министарства, у питању је интегрални информациони систем, развијено по свим задатим, свјетским стандардима, чији спектар корисника може бити веома широк.

Овај систем омогућава праћење и контролу подстицаја,

**СОФТВЕР
КОРИСТИ
САТЕЛИТСКЕ
СНИМКЕ**

управљање земљишним ресурсима, планирање и праћење производње и слично. Такође, предност овог система је што савјетодавцима и произвођачима омогућава стални увид у парцеле које воде, али и пружа низ савремених алата за управљање производњом.

"etFarm" чини више модула: "etFarm" LPIS, "etFarm" поље, "etFarm" колектор, "etFarm" администрација, а у току је рад на још два сервиса и двије базе података и то земљишни информациони систем и фитосанитарни GIS.

Када је у питању "etFarm" систем он се састоји од неколико подсистема. Један од њих је и -

"etFarm" поље, чија је основна сврха оптимизација пољопривредне производње у смислу повећања приноса, смањења трошкова и оптерећења на животну средину те прилагођавања климатским промјенама. Оно се састоји из више модула.

Сателитски модул служи за праћење и анализу стања усјева. Користећи сателитске снимке свемирског програма "Коперникус" и Европске свемирске агенције креирају се мапе парцела са вегетационим индексима, који на директан начин приказују стање усјева. У систем су укључени сателитски снимци са два типа сателитских сензора - радарски и оптички.

СИСТЕМ ПРИЈАВЉУЈЕ ЕВЕНТУАЛНИ ДЕФИЦИТ ВЛАГЕ

Сателитски снимци представљају својеврсне "рендгенске снимке" парцела, који омогућавају прецизан и јасан увид у стање усјева (прије него "голим оком"), а што омогућава правовремено и оптимално спровођење мјера ради оптимизације производње. Научном методологијом и софистицираним алгоритмима обрађују се сателитске снимке за сваку парцелу у систему, а као крајњи продукт видљив корисницима система су мапе стања усјева, приказане преко вегетационих индекса и индекса суше. Временски интервали снимања парцела крећу се од два до шест дана.

Користећи сателитске снимке надгледају се парцеле, открива се витални капацитет или стрес усјева и слични проблеми те њихове промјене у времену које могу утицати на продуктивност. Обрађени сателитски снимци су доступни на корисничком налогу пар сати након објављивања од стране ЕСА.

Сваки сателитски снимак се и статистички обрађује, а добијени параметри се смјештају у базу података, тако да је могуће и временско праћење промјена, као и упоређивање стања на парцели између појединих сезона. Агрометеоролошки модул чине два сегмента: временска прогноза и климатски параметри. Параметри који се прате у оба сегмента су: температуре ваздуха, количина и тип падавина, ваздушни притисак, релативна влажност ваздуха, брзина и смјер вјетра, облачност, радијација...

Сви подаци се односе директно за сваку производну пар-

целу. На основу географских координата и надморске висине из модела се дефинишу метеоролошки параметри директно за сваку регистровану парцелу.

Тестирања су показала да су одступања моделских вриједности од измјерених занемарива, тако да се поуздано могу користити у праћењу и планирању производње. Први сегмент модула (временска прогноза) односи се на тродневну прогнозу приказану у часовним интервалима, према дефинисаним метеоролошким параметрима.

Други сегмент модула (климатски параметри) у базу података бљежи дефинисане параметре на дневном нивоу за сваку регистровану парцелу, тако да у сваком тренутку корисник може искористити те параметре за анализу агрометеоролошких услова на парцели и према томе да планира наредне кораке.

Модул за болести и штеточине омогућава да на једноставан начин корисник изврши пријаву евентуалне појаве болести и штеточина на производној парцели те да прегледа појаве болести и штеточина на територији БиХ.

Уколико се евидентирају појаве болести и штеточина у близини парцеле корисника, корисник може правовремено превентивно дјеловати. Евиденција појаве болести и штеточина је визуелно приказана на мапи, тако да корисник одмах може уочити гдје се налази његова парцела у односу на потенцијалне ризичне локалитете.

Ту је и такозвани "организациони модул" који је састављен из два сегмента: дневник активности и финансијски калкулатор. Овај модул омогућава једноставан унос свих спроведених

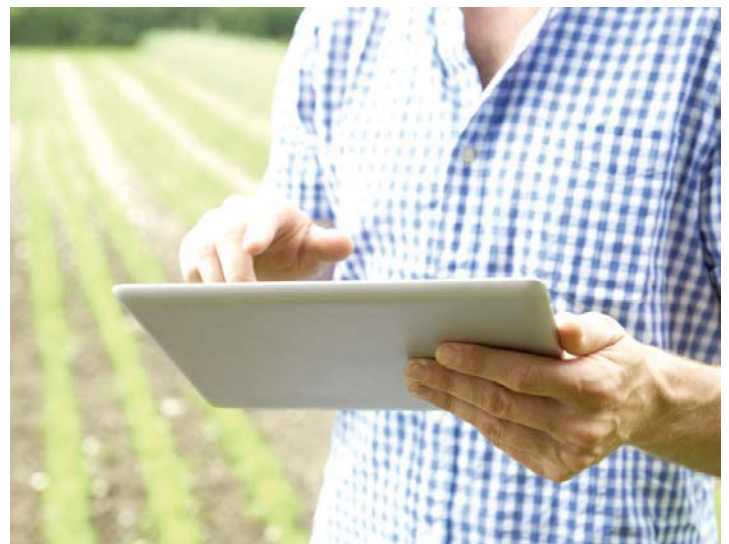
Европа

Имплементација информационих технологија у аграру добија све већи значај. Европски фондови подржавају развој и имплементацију сличних система, а као примјер се може навести финансирање "Агросенс" система у Србији кроз пројекат "Хоризонт 2020" у износу од 14 милиона евра. Европским директивама све државе су на одређени начин обавезне да имплементирају слична рјешења за праћење и евиденцију парцела. Свака држава мора имати интерни систем који ће функционисати по моделу који тражи Европска унија.

активности, као што су обрада земљишта, сјетва, заштита и агротехника те финансијских улагања или прихода на парцели те њихов преглед.

Он омогућава ефикасније управљање пољопривредном производњом, јер на једном мјесту корисник има преглед свих спроведених активности, улагања и прихода. Коришћењем овог модула и редовним уносом података

формира се база података која убудућим

плановима, кроз њихову анализу, омогућава оптимизацију производње.

Аналитички модул се састоји од алата за прецизну пољопривреду и анализу агрометеоролошких услова. Помоћу овог алата корисници могу прецизно одредити азотни статус на парцели те прецизне количине ђубрива за прихрану, али и евентуални дефицит влаге и потребне количине воде за наводњавање, са одређивањем тачног датума за почетак наводњавања. Поред тога биће омогућено и идентификовање зона и одступања на парцели, у смислу виталног капацитета усјева и спровођења неопходних активности.

Статистичка анализа омогућава анализу прикупљених параметара за обрађене сателитске снимке и вегетационе индексе. На основу тога могуће је праћење раста и развоја усјева у одабраном периоду или међу сезонама, уочавање стагнације у развоју и процјена приноса.

Помоћу ових алата корисник може на једноставан начин пратити

услове и стање усјева на производној парцели у одабраним временским интервалима.

1. Иначе, подаци за сваку производну парцелу обрађују се одвојено, а затим се кориснику прослеђују информације које му пружају могућност да повећа продуктивност производних парцела.

ОМОГУЂЕНО ПРАЋЕЊЕ СТАЊА У РЕАЛНОМ ВРЕМЕНУ

Да закључимо, захваљујући овом новом сервису корисник може пратити, у реалном времену, развој усјева, ефекте агроклиматских услова и примјењених третмана те побољшати процес доношења одлука на бази историјских података.

Уз помоћ "etFarm" сервиса корисник може повећати и потенцијал производних површина, извршити уштеду на агрохемијским средствима и истовремено смањити негативан утицај или притисак на животну средину.

На доступним дијаграмима се може пратити, анализирати раст и развој усјева током производне сезоне, затим се могу пратити метеоролошки параметри за сваку производну парцелу.

У оквиру система развијени су и аналитички алати за прецизну пољопривреду, као што су: одређивање азотног статуса и калкулатор прихране азотом, одређивање статуса влаге и потребне количине за наводњавање. Такође, захваљујући ГПС-у на мобилним уређајима, апликација не приказује само тренутну локацију корисника на производној парцели, већ и локалне вриједности вегетационих индекса на мапама. Овим је омогућен и олакшан проналазак и преглед проблематичних подручја на производним парцелама.

Бојић: Програм могу бесплатно користити сви они који региструју своје парцеле

ОНЛАЈН КУПОВИНА: Интернет платформа за промоцију домаћих производа

Када у продавници купите неко воће или поврће ви углавном не знате поријекло те робе, али када комуницирате директно са домаћим произвођачима, можете бити сигурни шта купујете, истакао је Пашалић

У Привредној комори Републике Српске недавно је промовисана јединствена интернет платформа "Плодови села", путем које пољопривредни произвођачи могу бесплатно да промовишу своје пољопривредне производе.

Министар пољопривреде, шумарства и водопривреде Борис Пашалић истакао је да је ова платформа развијена уз финансијску помоћ Међународног фонда за развој пољопривреде (ИФАД), те додао да је она већ једно вријеме оперативна и доступна свим заинтересованим лицима.

На страници још нема довољан број регистрованих пољопривредних произвођача, али како је истакао министар Пашалић, он очекује да се и то убрзо промијени.

Замисао је да се на једном мјесту пољопривредни произвођачи представе потрошачима, да потрошачи директно контактирају са

Једним кликом до плодова села

произвођачима, да претражују базу података и у директној комуникацији купе производ.

Према ријечима министра Пашалића крајњи циљ овог пројекта је повећање обима продаје домаћих производа, да се нашим ратарима и другим вриједним фармерима омогући да лакше продају своје производе.

- Апсурд је да и даље увозимо много хране, а имамо толико својих ре-

давници купујете неко воће или поврће, ви углавном не знате поријекло те робе, али када комуницирате директно са домаћим произвођачима, можете бити сигурни шта купујете - објаснио је Пашалић.

МОГУЋНОСТ БЕСПЛАТНЕ ПРОМОЦИЈЕ ПРОИЗВОДА

Додао је да је регистрација на платформу "Плодови села" једноставна и потпуно бесплатна, те да је једина "обавеза" домаћих фармера и ратара да рекламирају своје производе.

Како би и тај дио био "покривен", Пашалић каже како у готово свим регијама у Српској већ постоје формиран кластери и задужени људи који ће у наредном периоду уносити те податке у систем. У другој фази овог пројекта предвиђено је и да се омогући и онлајн куповина.

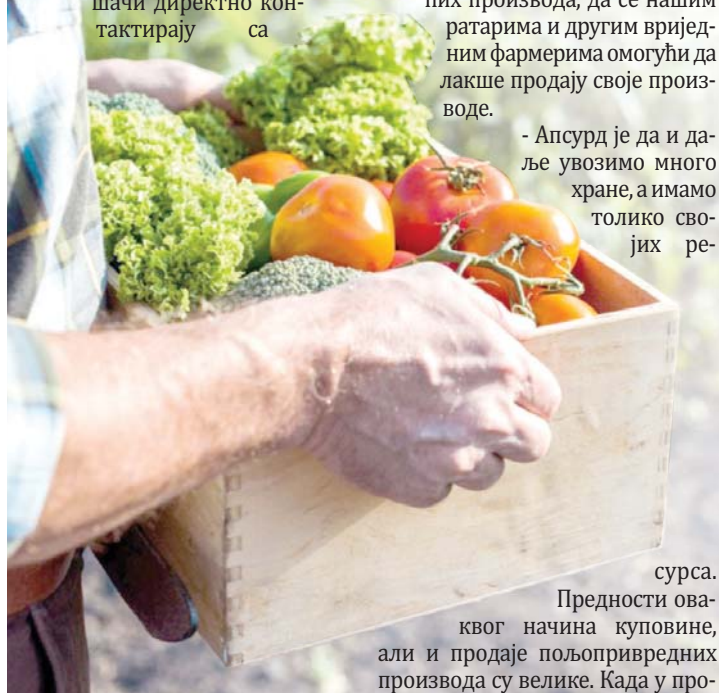
Менаџер пројекта "Развој конкурентности у руралним подручјима", Драган Вучковић, наводи је да је до сада веома мали број про-

извођача у Републици Српској користио овај начин продаје, преко интернет платформи или друштвених мрежа.

- Надам се да ћемо то промијенити. Циљ нам је био да направимо једноставну апликацију која ће бити доступна свима. Купац ће моћи да одабере регион из којег жели производе и да у том региону бира произвођача којег жели и производе који су му потребни - објаснио је Вучковић наводећи како је поменута платформа намијењена индивидуалним произвођачима, који имају могућност да продају купцу свјежу робу на властитом имању.

Пољопривредни произвођач Драшко Башић из села Кадињани код Бањалуке каже како већ користи платформу "Плодови села", на којој представља своје производе, те наглашава да је већ имао заинтересованих купаца који су му се директно обраћали.

Данијела Салатић, менаџер пољопривредног кластера "Стара Херцеговина", позвала је све купце да купују домаће, наводећи изузетно значајну бесплатну могућност промоције производа.

сурса.

Предности оваквог начина куповине, али и продаје пољопривредних производа су велике. Када у про-

Од "Фарме до виљушке" (Фром фарм то форк) или, што би код нас рекли, од поља до стола, једна је од најважнијих стратегија Европске уније у наредном периоду.

Она подразумева прелазак на одржив прехранбени систем, који ће грађанима, између осталог, обезбиједити приступ здравим намирницама које потичу са здраве земље. Наиме, план је да буде смањен еколошки и климатски утицај прехранбеног система, повећана његова отпорност, али и заштићено здравље грађана.

Овај план подразумева и смањење употребе и ризика од пестицида за 50 одсто, смањење употребе ђубрива за најмање 20 одсто, али и продаје антимикробних средстава за животиње из узгоја и аквакултуру за 50 одсто. Циљ ове стратегије је и да се 25 одсто пољопривредног земљишта у Европској унији организује обрађује до 2030. године, што ће представљати троструко повећање ових површина. Стручњаци истичу да ће то бити тежак пут, посебно за фармере.

●●● ТЕЖАК ПУТ, ПОСЕБНО ЗА ФАРМЕРЕ

Недавно је италијански портал "Политико" имао занимљив приказ како ће изгледати чизбургер 2030. године, а према овој новој стратегији. Објаснићемо то на примјеру нама "ближих" ђевапа. У кратким цртама, пециво ће морати бити свјеже, не смрзнуто, из локалне пекарне која ће их, наравно, припремати од домаћих житарица. Месо ће садржавати и биљне протеине или оне који долазе из других животињских извора, а да би била смањена конзумација црвеног меса. У случају да желите појести традиционалне ђевапе, порције ће бити вјероватно пуно мање или ће укључивати пилеће месо. У случају да их једете са кајмаком, знаћете одакле он долази, а и ту ће се наравно држати до тога да је домаћи, локални. Лук, а и друго поврће ће, наравно, бити неизбјежно. И то пу-

но поврћа. С друге стране, додаци попут ајвара имаће смањени удио соли, шећера и нездравих састојака.

Биљана Борзан, заступница у Европском парламенту, чланица Одбора за унутрашње тржиште и заштиту потрошача те замјеница у Одбору за околину, јавно здравље и безбједност хране ЕНВИ, коментарисала је најављене промјене.

Каже како уравнотежена прехрана и препорука да не треба претјеривати с месом није ништа ново те да се здравствено стање људи и те како може побољшати балансираним оброцима.

Процењује се да се више од 950.000 смртних случајева у Европској унији могло приписати нездравим прехранама.

- Наравно, ријеч је о препоруци. Нико нам не може забранити да једемо месо. Еколошке организације су заправо врло незадовољне стратегијом у том погледу, замјерају Европској комисији што није вољна предузимати директне мјере попут смањења подстицаја за сточарство - објаснила је она.

Али, јесу ли европски потрошачи спремни на промјене, посебно у тренутку пандемијске кризе?

Борзанова открива да се према истраживању у вези са овом стратегијом, а којег је недавно објавила кровна европска организација за заштиту потрошача БЕУЦ, чини да јесу. Наиме, двије је трећине испитаника изјавило да је спремно мијењати своје прехранбене навике ради очувања и заштите околине, али и свог здравља. Они су истакли да су спремни да бацају мање хране, купују сезонско и домаће, али и да једу више воћа и поврћа. Као највеће препреке виде цијену, мањак информација и тежу доступност одрживих прехранбених опција.

- Може се претпоставити да је ова криза знатно ојачала перцепцију важности домаће производње - каже Борзанова.

Предвиђено је и означавање хране да би се потрошачима омогућило да одаберу здраву и одрживу прехрану. Због тога ће Европска комисија предложити и обавезно усклађено означавање хранљивих вриједности на предњој страни амбалаже и развити оквир за означавање одрживе хране која обухвата

Француска

Суочена с кризом сва одјељења за пољопривреду у Француској убрзано су радила на платформама за помоћ малим пољопривредницима, који све више добијају на значењу. Једна од најпопуларнијих је веб страница "Au rendez-vous des Normands", развијена у покрајини Нормандији, а популарна је и иновација "Драјв фармерс" која по-

маже пољопривредницима да доставе робу на кућни праг. На тај начин они који се налазе на удаљенијим мјестима и немају превоз могу доставити своје производе. Некима се, захваљујући оваквој врсти доставе, од почетка кризе продаја чак удвојстручила.

ЗЕЛЕНИ ПЛАН:

Земље ЕУ покушавају да направе здравији и одрживији прехранбени систем

Вирус открио колико је свијет рањив

План је да буде направљен одрживији прехранбени систем, смањен еколошки и климатски утицај овог сектора на околину, али и да грађанима буде обезбијеђен приступ здравим намирницама

Стратегија "Од поља до стола"

- употреба пестицида се смањује за 50 одсто
- употреба ђубрива се смањује за 20 одсто
- еколошка производња се повећава за 25 одсто

**ПОКУШАВА
СЕ СПАСИТИ
СЕКТОР
АГРАРА**

нутритивне, климатске и социјалне аспекте прехранбених производа.

Када је ријеч о цјелокупној стратегији, Борзанова истиче да она не би била оправдана да су пестициди, антибиотици и вјештачка ђубрива одговорно коришћени те да њихова употреба није имала негативан утицај на околину и здравље.

- Наука и истраживања показују да то није тако и да је интензивна пољопривреда оставила и те каквог трага. Један од примјера су супербактерије отпорне на све познате антибиотике. Ипак, наивно је сматрати да се храна може у потребним количинама производити без средстава за заштиту биља, здравља животиња и обогаћење тла, али њихова употреба се треба учинити одрживијом - поручила је Борзанова и додала да нису све европске земље на истој почетној позицији.

Према њеним ријечима неке су у бољем стању, што се тиче одрживости

производње хране. Како је објаснила, Француска већ примјењује ову стратегију - "од фарме до виљушке".

Тренутно у тој земљи, као и у осталим државама чланицама Европске уније, спољнотрговинска размјена јако слабо функционише и због тога становништво није у могућности да једе толико увозних, екзотичних и необичних јела, а која су јако популарна, попут соја саса, алги и сличног. Због тога се све више окрећу локалним произвођачима којима то иде у корист.

МИЈЕЊАЈУ СЕ ПРЕХРАМБЕНЕ НАВИКЕ

Али, јавља се и проблем повећања цијена код производа којих нема довољно, као што су нпр. јаја. Овог производа у продавницама редовно нема на залихама, а када и дођу, брзо се продају. На примјер, еколошка јаја се тренутно продају за један евро, а прије корона кризе цијена им је била око 50 центи.

Криза узрокована вирусом корона показала је колико је свијет ранив и колико је важно поновно успоставити равнотежу између људских активности и природе. У центру европског зеленог плана налази се стратегија која указује на нову и бољу равнотежу између природе, прехранбених система и биолошке разноликости ради заштите здравља и добробити грађана уз истодобно повећање конкурентности и отпорности Европске уније. Те су стратегије кључан дио велике транзиције, која управо почиње, а која је, према првим најавама могла бити "тешка" више од 15 милијарди евра.

Европски законодавци сматрају да ће ова стратегија довести до стварања одрживог пољопривредног система, позитивног утицаја на биодиверзитет, али и привући већи број младих људи да се почну бавити органском и еколошком производњом.

САВЈЕТИ**ЉЕТНИ РАДОВИ У БАШТАМА**

Крај јула идеалан за поновну сјетву тиквица и мркве

Када су у питању тиквице, потребно је бирати сорту са кратком вегетацијом која ће вас већ послје 40 дана обрадовати младим плодовима. Топлота ће им омогућити брзо клијање и ницање, као и сам развој

Средина је лета, али радови у башти нису завршени. Поред бербе плодова, ово је и период када ратари саде различите врсте поврћа које имају краћи период вегетације. Ту, прије свега, спадају купусњаче, краставци, млади лук, пасуљ махунар, тикве, репа, ротква, келераба, грашак, ротквице, разне салате, као и мрква, мирођија, порилук и љетна блитва.

Агрономи сматрају како је купусњаче најбоље сијати од средине лета, јер ове врсте одлично подносе јесење захлађење и кишне периоде. С друге стране, када се салата сије сувише рано, постаће горка и због тог разлога са њеном сјетвом треба причекати до краја лета. Изузетак су љетне врсте и сорте које одлично подносе високе температуре и недостатак влаге. Ни шпинат не треба сијати сувише рано јер се може десити да

јесен буде дуга и топла, што ће допринијети његовом цвјетању.

Када су у питању тиквице, потребно је бирати сорту са кратком вегетацијом која ће вас већ послје 40 дана обрадовати младим плодовима. Топлота ће им омогућити брзо клијање и ницање, као и сам развој.

Добро је прије сјетве намочити сјеменке током ноћи како би им се омекшао омотач.

ПРАВИЛА

Прво правило јесте да се избегава узгајање исте врсте поврћа на истом мјесту. На тај начин смањује се исцрпљивање тла, накупљање штетних продуката метаболизма биљака, насељавање биљних штеточина, али и присуство проузроковача биљних обољења. Тако, на примјер, грашак никада не треба садити послје махуна или карфиол послје купуса.

Посијано сјеме се добро залијева или се површина прекрије како би била обезбијеђена влажношћу током цијелог дана. Наравно, влага не треба да буде претјерана.

Када примијетимо да тиквице ничу, покривач је потребно уклонити. Аматерски узгајивачи веома често изнад посијаног мјеста ставе окренуту канту или дрвену даску коју уклоне чим примијете да тиквице ничу.

Крај јула и почетак августа су најбољи период за сјетву мркве. Сјетва се може обављати сукцесивно у размаку од три седмице. За добро клијање и ницање потребно је обезбиједити влажење посијане површине или прекривање материјалом који обезбјеђује сталну влагу површинског слоја тла. Само земљиште са довољно влаге ће омогућити сјемени да клија и никне. Овако засађена мрква вади се током јесени. Уколико би је оставили преко зиме у башти, она би почела да цвјета.

ПОСИЈАНО СЈЕМЕ ДОБРО ЗАЛИЈЕВАТИ

Репа, ротква и ротквица се такође могу сијати током средине лета, али праву експанзију и раст треба очекивати током јесени.

За ротквице је најбољи термин сјетве касно лето или почетак јесени јер оне имају кратку вегетацију и захтијевају влажно земљиште. Могу се сијати сваке двије седмице.

Посљедњих година све је веће интересовање за љетну сјетву и младе репе. Она се бере кад је подземни дио величине пингпонг лоптице, а лишће још њежно. Цијела биљка је искористива и нарочито популарна у исхрани вегетаријанаца, вегана и у ресторанима за припрему здравих салата и оброка. Сјетва се обавља сваке двије недеље током лета уз залијевање. Од сјетве до бербе прође мјесец дана.

Шпинат је врста која се сије у касно лето или почетком јесени када је тло расхлађено, има довољно влаге и дан постаје краћи. Сувише рана сјетва може резултовати slabим ницањем и напредовањем усјева, појавом цвјетања и на крају пропадањем.

Краставци су најпопуларнија врста поврћа која се сије у овом периоду. Сјетва се обавља због касне бербе младих плодова за припрему зимнице. Као и код осталог поврћа, бирају се сорте краћег периода вегетације, а посебну пажњу потребно је обратити на заштиту од пламењаче краставца.

**ПЛОДОВИ
ИЗУЗЕТНЕ
КРУПНОЋЕ
И КВАЛИТЕТА**

беремо још неколико дана и иако је мраз скинуо доста цвата, принос је већи, јер су плодови крупнији. Сорта "Стенлеј" је такође изузетно родила, као и "Фелиција" - истиче Милошевић, који шљиву годинама узгаја на четири хектара.

И у воћњаку Славише Јовића је добро родило. Процењује да ће бити око 15

тона рода.

- Задовољан сам и квалитетом, не само шљиве него и осталог воћа, јер ове године се одржала и трешња и кајсија и крушка - каже Јовић.

Раде Гаврић, који има млад воћњак са 1.500 стабала, каже да ће предати два вагона шљиве за извоз.

- Откуп је организован и све иде добро. Не губимо вријеме на пијаци, не уцењују нас накупци, а и цијена је задовољавајућа. Откупљивачи долазе по шљиву у село па немамо трошкове превоза, а имамо пет хладњача, тако да немамо проблема ни са складиштењем - каже Гаврић.

Узгајивачи шљива са обронака Мајевице где се, по катастру, налази око 3.000 хектара, ове године имали су среће са мразом јер им је штета много мања у односу на засаде шљива код воћара у западним и сјеверним крајевима Републике Српске.

Због свега, како кажу, за пласман шљиве не брину, као ни за откупну цијену.

- Откупна цијена чачанске љепотице је око 0,80 марака по килограму, а "стенлеј" ће бити око 0,65 марака. Из мог, али и из сусједних села већ је отишло више од 1.500 тона ове воћне љепотице у Европску унију. Највише шљиве је отишло за Немачку, Аустрију, Холандију и Белгију - навео је Милошевић.

Ове године воћари немају већих проблема са берачима, а и дневнице су добре. Крећу се и до 50 марака.

Према ријечима Милошевића, у идеалним годинама воћару по хектару остаје између 10.000 и 12.000 марака.

Помоћ свакако представља и премија коју за откупљену шљиву, сваке године, додјељује Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске.

Премија износи до 15 одсто од просјечне тржишне цијене, а исплаћује се након обраде пристјелих захтева, утврђивања откупљених количина и просјечних откупних цијена.

Имајући у виду да ће ове године бити мање шљива, могуће је и да ће висина подстицаја бити већа.

Узгајивачи воћа са обронака Мајевице извезли 1.500 тона "чачанке" у Европску унију

ЗА ПЛАСМАН И ОТКУПНУ ЦИЈЕНУ ШЉИВЕ НЕ БРИНУ

Откупна цијена "чачанке" је око 0,80 КМ по килограму, а "стенлеј" ће бити око 0,65 марака.

Из мог, али и из сусједних села већ је отишло више од 1.500 тона у Немачку, Аустрију, Холандију и Белгију, каже Милошевић

Дарко Милошевић из села Тутњевац, иначе предсједник Удружења воћара "Еко воће" и предсједник Управног одбора Удружења воћара Републике Српске, каже да је ове године род шљива подбацио за око 20 одсто, али је сезону спасило то што су преостали плодови изузетне крупноће и квалитета.

**ДНЕВНИЦЕ ЗА
БЕРАЧЕ СЕ КРЕЋУ
И ДО 50 КМ**

- Само је подбацила сорта "чачанска рана". Чачанску љепотицу

Квалитет шљива са обронака Мајевице годинама је познат, не само у Републици Српској, него и у бившој Југославији. Многе европске земље у континуитету увозе плодове овог воћа, које се највише узгаја на подручју општине Угљевик.

ЧОКОМЕД: Домаћи "еуро крем" из "Пчелињака Рајчевић"

Јединствени медоносни слаткиш из долине Уне

Покушао сам поново оживјети очеву идеју, да пробам направити здрави намаз, домаћи "еуро крем". И успио сам. С правом могу рећи да је "чокомед" здрави слаткиш. Здраво, а јако укусно ипак постоји, каже Слободан

Породица Рајчевић из Козарске Дубице више од 120 година бави се пчеларством, али и "експериментисањем", односно додавањем различитих љековитих биљака и производа природе у свој мед. Од борових иглица, менте, жалфије, коприве, лаванде, суве шљиве, микса сувог воћа, до љешника и незаобилазних ораха.

Према ријечима Слободана (35), који је четврта генерација пчелара у својој породици, на овај начин долази до оплемењивања меда.

- У принципу, свака наша теглица представља праву ризницу здравља. Један од примјера је и наш свакако најпознатији производ "чокомед". Идеја да направимо нешто овако је прилично стара. Још док сам био дијете, отац нам је правио различите намазе који су као основу имали мед, какао и сличне састојке. Жеља му је била да ми као дјеца имамо здравију верзију "еурокрема" или "нутеле". С обзиром на то да сам технолог по струци, покушао сам поново оживјети ову очеву идеју, да пробам направити здрави намаз, домаћи "еуро крем". И успио сам. С правом могу рећи да је "чокомед" здрави слаткиш. Здраво, а јако укусно ипак постоји, првенствено због његових квалитетних, потпуно природних и здравих састојака. То је посни производ који садржи висок ниво енергије. Одличан је за имунитет. Такође, воле га дјеца која, генерално гледајући, не воле мед - каже Слободан.

Оно што одликује овај производ, истиче, јесте што је у потпуности природан, без индустријских

Као база се користи ливадски мед

СВАКА ТЕГЛИЦА ПРЕДСТАВЉА РИЗНИЦУ ЗДРАВЉА

адитива и вјештачких шећера, те је добар извор здравих масноћа. Како у себи садржи и какао, "чокомед" је добар и као антиоксиданс.

- Он је одличан за имунитет, првенствено јер садржи мед. Вјерујем да сви довољно знамо о утицају меда на људски организам, али мали број људи зна да је какао најјачи природни антиоксиданс, односно да утиче превентивно на појаву канцера. Такође, какао успорава старење и подстиче лучење серотонина и допамина, хормона среће. Зато нам је онако лијепо када једемо неки производ на бази какаоа. Или, погледајте љешник и орах, они су богати омега-3 масним киселинама које снижавају

ниво лошег и повећавају ниво доброг холестерола у крви. Такође дјелују антиканцерогено. Значи, редовно конзумирање пружа заштиту од кардиоваскуларних обољења, можданог удара и неуролошких поремећаја, а убрзавају и метаболизам - прича Слободан додајући како је база за све њихове производе чисти ливадски мед.

С обзиром на то да вјерује у природу и природне производе, Слободан каже како је његова породица дошла на идеју да искombинује ливадски мед који пчеле сакупљају у заштићеној зо-

ни Парка природе "Уна" са различитим љековитим биљкама и производима природе које имају на свом имању. И то се показало као прави потез.

- Реакције људи су биле и више него позитивне. Још када се додатно информишу о саставу и бенефитима по људско здравље, задовољство буде још веће. Генерално, тренд је такав да се почело водити рачуна о здрављу и квалитету хране уопште - прича Слободан.

ИЗА ПОРОДИЦЕ РАЈЧЕВИЋ 120 ГОДИНА ТРАДИЦИЈЕ

Објашњава како своје производе углавном представља на сајмовима и манифестацијама које се тичу презентације домаћих и здравих производа, а они који желе да знају нешто више о производима ове породице информације могу потражити на "Фејсбук" страници "Чокомед пчелињака Рајчевић". Тренутно је њихове производе могуће наћи и купити у "Крајишкој кући" у Бањалуци.

Златна медаља

На међународном такмичењу квалитета меда "Медена Тузла 2019" у конкуренцији од 352 узорка меда из 21 државе свијета, од Аустралије до Шведске, "чокомед" је освојио златну медаљу.

